

STUDIJA O PREZENTACIJSKIM VJEŠTINAMA HRVATSKIH STUDENATA KOMUNIKACIJSKOGA MENADŽMENTA¹

Dr. sc. Lucia Miškulin Saletović
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji
Odjel za izobrazbu nastavnika
Zagreb, Hrvatska
Adrian Beljo, mag. univ. philol.
Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment
Zagreb, Hrvatska
Dr. sc. Klara Bilić Meštrić
Sveučilište u Zadru
Odsjek za lingvistiku
Zadar, Hrvatska

Sažetak:

Prezentacijske su vještine dio gotovo svakoga akademskog i profesionalnoga okruženja jer je s kolegama, suradnicima i poslovnim partnerima potrebno komunicirati u različitim prilikama. Od visokoobrazovanih se osoba posebno očekuje da posjeduju odgovarajuća znanja i vještine iz područja prezentiranja. U određenim se branšama i zanimanjima, kao što su primjerice odnosi s javnošću, i prezentacijske vještine ubrajaju u temeljne vještine potrebne za uspješno obavljanje posla. U radu se ispituju: (i) razina praktičnih iskustava i teorijskih znanja o prezentacijskim vještinama te (ii) stavovi o potrebama za praktičnim iskustvima i teorijskim znanjima o prezentacijskim vještinama studenata komunikacijskoga menadžmenta, a posebna je pozornost posvećena ulozi nastave stranih jezika u usvajanju i poučavanju prezentacijskih vještina. Istraživanje je provedeno u travnju 2016. godine na uzorku od 75 studentica i studenata preddiplomskoga i diplomskoga studija komunikacijskoga menadžmenta. Rezultati istraživanja pokazali su kako ispitanici nemaju dovoljno znanja i praktičnih iskustava u području prezentiranja, dok s druge strane iskazuju veliku potrebu za teorijskim znanjima i uvježbavanjem prezentacijskih vještina i na materinskom jeziku i u okviru nastave stranih jezika. Na kraju rada donose se preporuke za praksu i prijedlozi za daljnja istraživanja ove teme.

Ključne riječi: nastava stranih jezika, prezentacijske vještine, srednja škola, studenti komunikacijskoga menadžmenta, viši razredi osnovne škole

Uvod

Prezentiranje se može definirati kao prenošenje informacija publici i razmjena informacija s publikom radi postizanja određenih ciljeva. Prezentacijske vještine obuhvaćaju čitav niz elemenata i aspekata koji su potrebni za uspješno prenošenje i razmjenu informacija, kao što su priprema prezentacija, strukturiranje prezentacija, jasnoća prezentiranja i izlaganja, uporaba medija, siguran i uvjerljiv nastup, neverbalna komunikacija, ophođenje s pitanjima, komentarima i upadicama te vrednovanje prezentacija (Kišiček i Stanković, 2014; Thiele, 2013; Franck, 2012; Kreggenfeld, 2012; Reynolds, 2011).

Reynolds (2011) ističe kako sposobnost uvjerljivoga prezentiranja nikada nije bila toliko važna kao u današnje vrijeme kada se strastvenim, jasnim i vizualno pažljivo osmišljenim

¹ Članak je nastao kao rezultat rada na znanstvenom istraživanju *Čimbenici samostalnosti u ovladavanju stranim jezikom struke na visokoškolskoj razini* koje je u 2016. godini financijski podržalo Sveučilište u Zagrebu.

prezentacijama pokušava doprijeti do svijesti svakoga pojedinca u publici te nastavlja kako neki autori današnje generacije nazivaju „prezentacijskim generacijama“. Prezentacijske su vještine dio gotovo svakoga akademskog i profesionalnoga okruženja jer je s kolegama, suradnicima i poslovnim partnerima potrebno komunicirati u različitim prilikama: na sastancima, seminarima, okruglim stolovima, konferencijama i slično. Danas znanja iz određenoga područja nisu dovoljna za pronalaženje zaposlenja, sve veću ulogu igraju vještine koje povećavaju zapošljavanje, što među ostalim uključuje: pronalaženje i obradu informacija, komunikacijske i prezentacijske vještine, planiranje i rješavanje problema, vođenje projekata te sposobnost timskoga rada (Gravells, 2010; Kres, 2007; Hind i Moss, 2005).

U određenim se bransama i zanimanjima prezentacijske vještine ubrajaju u temeljne vještine potrebne za uspješno obavljanje posla. Skoko (2006) ističe kako se dobra govorna komunikacija, javni nastupi i prezentiranje, uz čitav niz drugih vještina (primjerice informativno i uvjerljivo pisanje, interpersonalnu komunikaciju, poznavanje javnosti, ciljnih skupina i tržišta, etičko odlučivanje itd.) ubrajaju u temeljne vještine koje bi stručnjaci za odnose s javnošću trebali svladati tijekom obrazovanja.

U radu se ispituju razina praktičnih iskustava i teorijskih znanja te stavovi o potrebama za praktičnim iskustvima i teorijskim znanjima o prezentacijskim vještinama studenata komunikacijskoga menadžmenta, a posebna je pozornost posvećena ulozi nastave stranih jezika u usvajanju i poučavanju prezentacijskih vještina.

Rad obuhvaća pet dijelova: uvod, ciljeve i metodologiju, rezultate, raspravu i analizu dobivenih rezultata te zaključna razmatranja koja uključuju preporuke za praksu i prijedloge za daljnja istraživanja ove tematike.

CILJEVI RADA I METODOLOGIJA

Polazeći od važnosti prezentacijskih vještina u komunikacijskom menadžmentu i odnosima s javnošću, ciljevi su ovoga rada ispitati razinu praktičnih iskustava i teorijskih znanja o prezentacijskim vještinama te stavove o potrebama za praktičnim iskustvima i teorijskim znanjima o prezentacijskim vještinama studenata preddiplomskoga i diplomskoga studija na Edward Bernays Visokoj školi za komunikacijski menadžment. Nadalje, uzimajući u obzir značaj i ulogu poznavanja stranih jezika u komunikacijskom menadžmentu te uvažavajući činjenicu da je Hrvatska sastavni dio Europske unije, posebna je pozornost posvećena ulozi nastave stranih jezika u svladavanju i uvježbavanju prezentacijskih vještina.

Sukladno ciljevima istraživanja postavljenje su sljedeće hipoteze: H1 – ispitanici nemaju dovoljno teorijskih znanja o prezentacijskim vještinama i praktičnih iskustava s prezentiranjem, H2 – ispitanici smatraju kako im je uvježbavanje prezentacijskih vještina potrebnije od teorijskih znanja i H3 – ispitanici smatraju kako obrađivanje prezentacijskih vještina djelomično spada u nastavu stranih jezika.

Za potrebe rada sastavljen je upitnik koji obuhvaća četiri dijela. Prvi dio upitnika odnosi se na osnovne sociodemografske podatke o ispitanicima. Drugi dio sadržava pitanja o praktičnim iskustvima i teorijskim znanjima ispitanika o prezentacijskim vještinama, dok se u trećem dijelu ispituju stavovi ispitanika o potrebama za praktičnim iskustvima i teorijskim znanjima o prezentacijskim vještinama. Četvrti je dio upitnika usmjeren na iskustva i stavove ispitanika o poučavanju i uvježbavanju prezentacijskih vještina u okviru nastave stranih jezika.

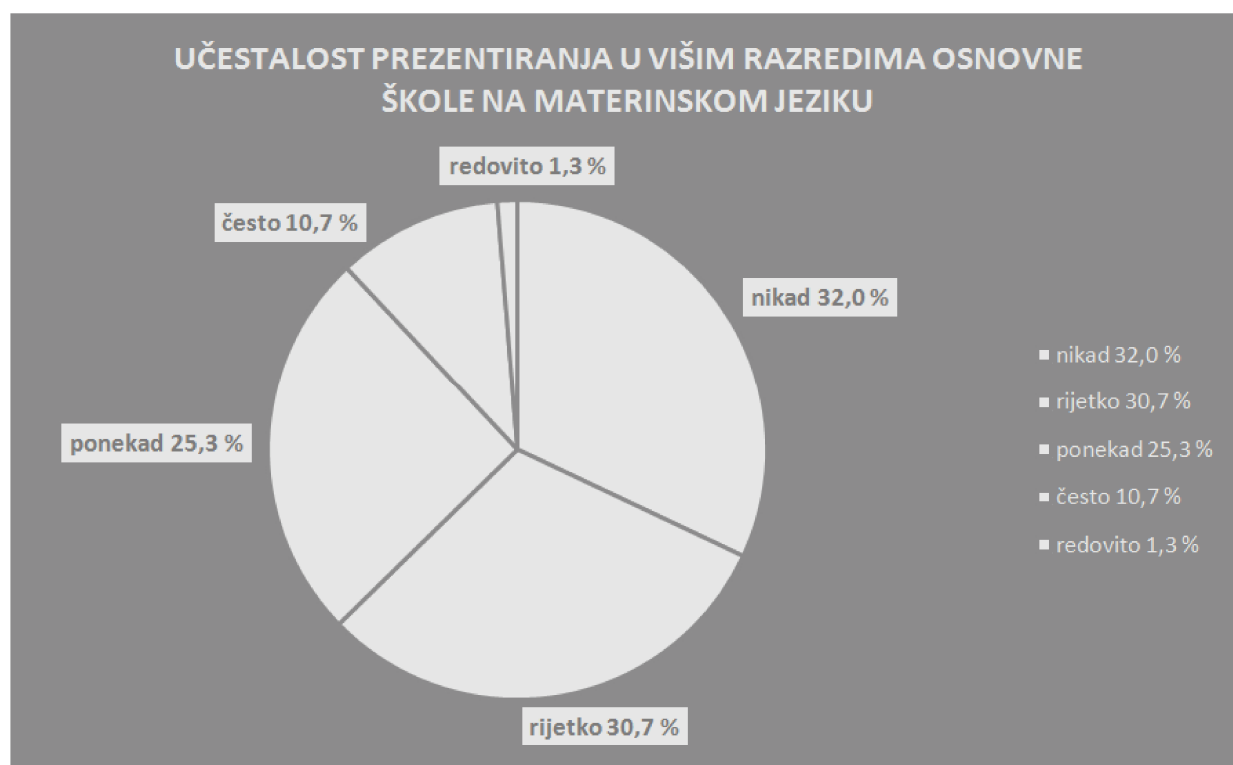
Istraživanje je provedeno u travnju 2016. godine na uzorku od 75 studentica i studenata Edward Bernays Visoke škole za komunikacijski menadžment u Zagrebu. Upitnik je pripremljen u programu *Google Forms* te su ga ispitanici ispunjavali *online* i anonimno u sklopu nastave. Od ukupnoga broja ispitanika 69,3 % ih je bilo ženskoga, a 30,7 % muškoga spola. S obzirom na starosnu dob, uzorak je obuhvatio 49,4 % ispitanika u dobi od 18 do 22 godine,

29,3 % ispitanika starosne dobi od 22 do 26 godina te 21,3 % ispitanika starijih od 26 godina (8 % u dobi od 26 do 30 i 13,3 % starijih od 30 godina). Preddiplomski studij pohađa 82,7 % ispitanika, a 17,3 % diplomski studij. Navedena je razlika uvjetovana strukturom studenata na visokom učilištu na kojem je istraživanje provedeno. Više od 94 % ispitanika pohađalo je osnovnu i srednju školu u Hrvatskoj, dok je izrazito mali broj ispitanika osnovnu školu (2,7 %) pohađao u Njemačkoj ili Australiji te srednju školu (5,3 %) u Njemačkoj, Crnoj Gori ili SAD-u. Gimnazijska usmjerenja pohađalo je 57,3 % ispitanika, pretežno opći ili jezični program, a manji broj klasični, umjetnički, matematički ili jezično-informatički gimnazijski program.

REZULTATI

Dobiveni rezultati istraživanja pokazuju kako je mali postotak anketiranih studenata redovito² (1,3 %) ili često (10,7 %) prezentirao na materinskom jeziku u višim razredima osnovne škole, dok više od 30 % ispitanika nije nikada prezentiralo na materinskom jeziku u višim razredima osnovne škole (vidi slika 1).

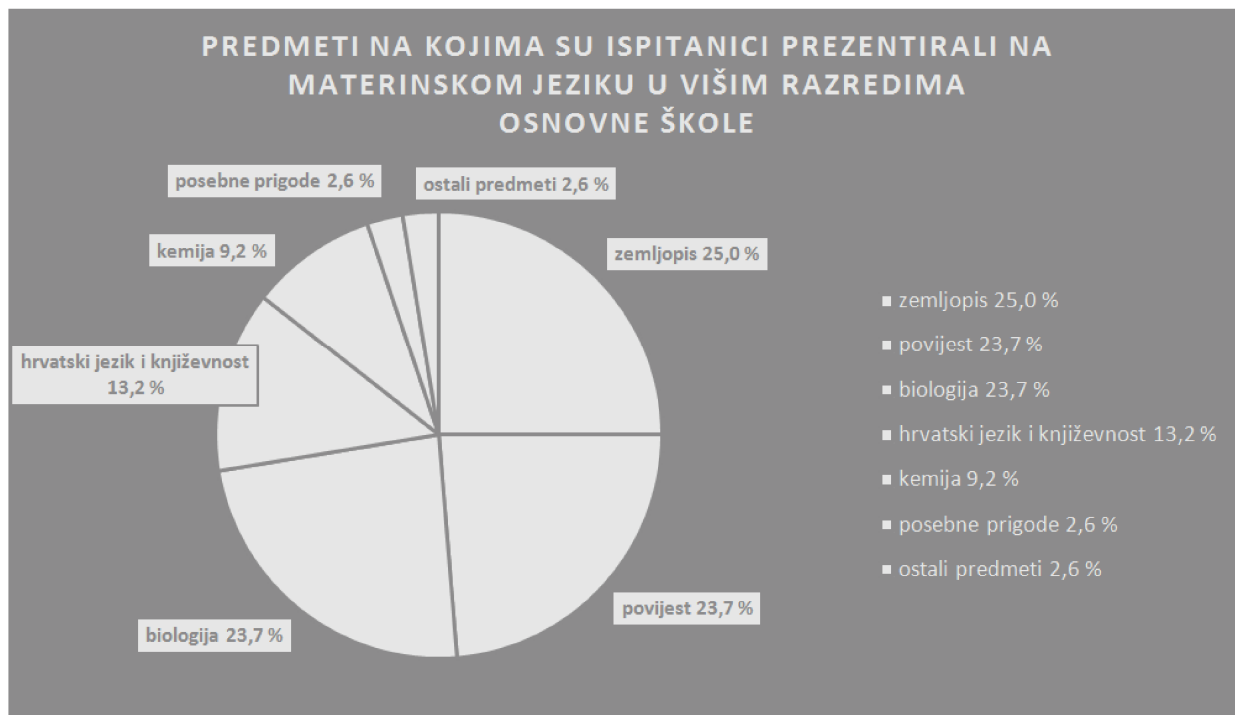
Slika 1. Učestalost prezentiranja u višim razredima osnovne škole na materinskom jeziku



Ispitanici su na materinskom jeziku najčešće prezentirali na nastavi zemljopisa, povijesti i biologije, nešto rjeđe na nastavi hrvatskoga jezika i književnosti i kemije te izrazito rijetko ili nikada u sklopu ostalih predmeta ili u posebnim prilikama, što je prikazano na slici 2.

² Ispitanici su na pitanja o učestalosti prezentiranja mogli odabrati jedan od sljedećih pet ponuđenih odgovora: nikad, rijetko, ponekad, često i redovito. U ovome radu i istraživanju *rijetko* znači jednom ili dvaput u polugodištu, *ponekad* tri do pet puta u polugodištu, *često* šest do osam puta u polugodištu, a *redovito* dva ili više puta mjesečno, što je izričito navedeno u upitniku koji su ispitanici ispunjavali.

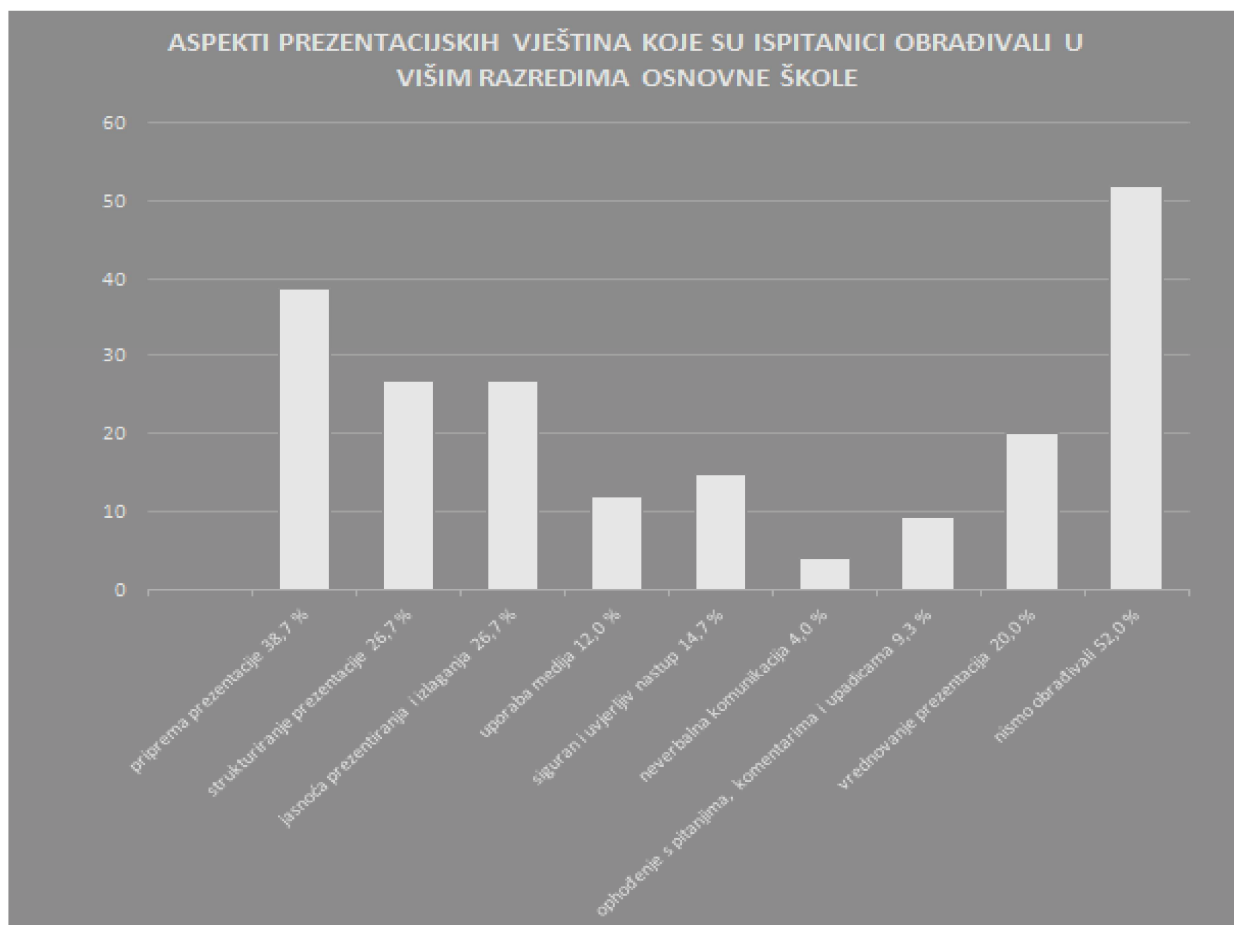
Slika 2. Predmeti na kojima su ispitanici prezentirali na materinskom jeziku u višim razredima osnovne škole



Slika 3. prikazuje aspekte prezentacijskih vještina koje su ispitanici obrađivali u višim razredima osnovne škole.³

³ Ukupan broj dobivenih odgovora veći je od ukupnoga broja ispitanika jer je na ovo pitanje bilo moguće odabrati više odgovora, odnosno aspekata prezentacijskih vještina koje su ispitanici obrađivali u višim razredima osnovne škole.

Slika 3. Aspekti prezentacijskih vještina koje su ispitanici obrađivali u višim razredima osnovne škole⁴

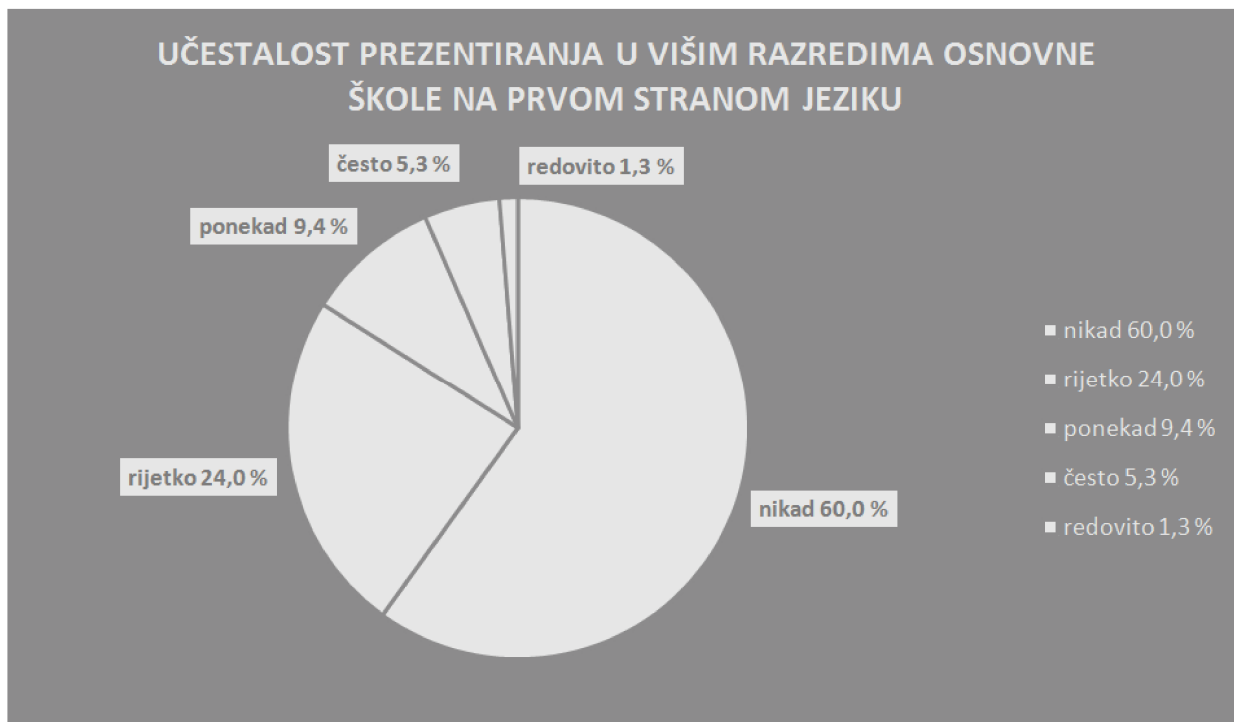


Najviše je pozornosti bilo posvećeno pripremanju (38,7 %) i strukturiranju prezentacija (26,7 %) te jasnoći prezentiranja i izlaganja (26,7 %), dok se na samome kraju po zastupljenosti nalaze neverbalna komunikacija (4 %) te ophođenje s pitanjima, komentarima i upadicama (9 %). Ispitanici su navedene aspekte prezentacijskih vještina najčešće obrađivali na nastavi informatike te hrvatskoga jezika i književnosti. Čak 52 % ispitanika odgovorilo je da u višim razredima osnovne škole nisu obrađivali prezentacijske vještine.

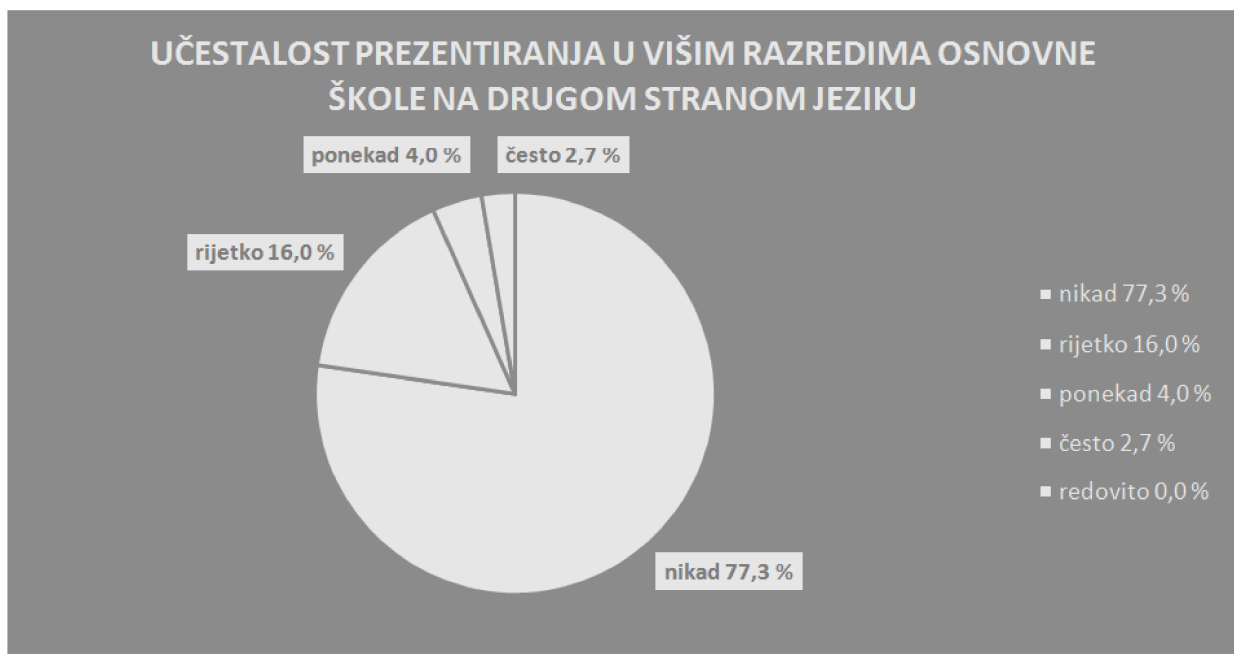
Više od polovice ispitanika (60 %) nije nikada prezentiralo na prvom stranom jeziku, a 77,3 % ispitanika nikad nije prezentiralo na drugom stranom jeziku u višim razredima osnovne škole, što je prikazano grafikonom 4. i 5. Iz grafikona 4. vidljivo je kako je nešto manje od četvrtine ispitanika rijetko (24 %) prezentiralo na prvom stranom jeziku, a 6,6 % ispitanika na prvom stranom jeziku prezentiralo je često ili redovito. Iz grafikona 5. razvidno je kako nitko od ispitanika u višim razredima osnovne škole nije redovito prezentirao na drugom stranom jeziku.

⁴ Aspekt *vrednovanje prezentacija* odnosi se na davanje i primanje povratnih informacija nakon prezentiranja, što je navedeno u upitniku koji su ispitanici ispunjavali. Zbog uštede prostora u radu se koristi samo termin *vrednovanje prezentacija*.

Slika 4. Učestalost prezentiranja u višim razredima osnovne škole na prvom stranom jeziku



Slika 5. Učestalost prezentiranja u višim razredima osnovne škole na drugom stranom jeziku



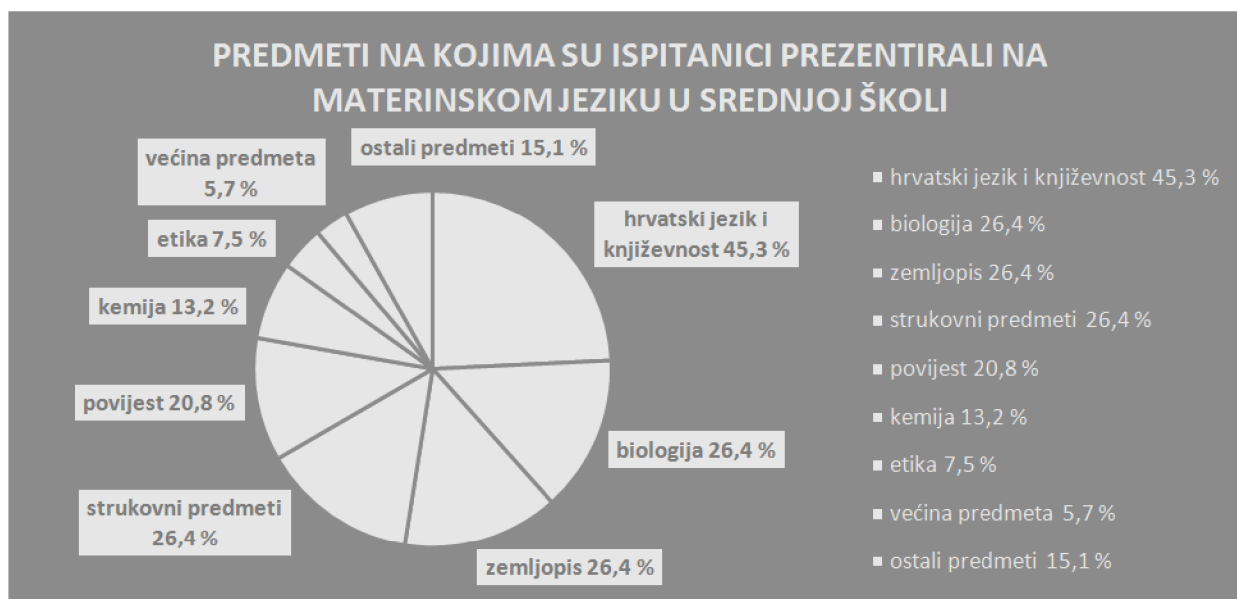
Slika 6. prikazuje učestalost prezentiranja na materinskom jeziku u srednjoj školi.

Slika 6. Učestalost prezentiranja u srednjoj školi na materinskom jeziku



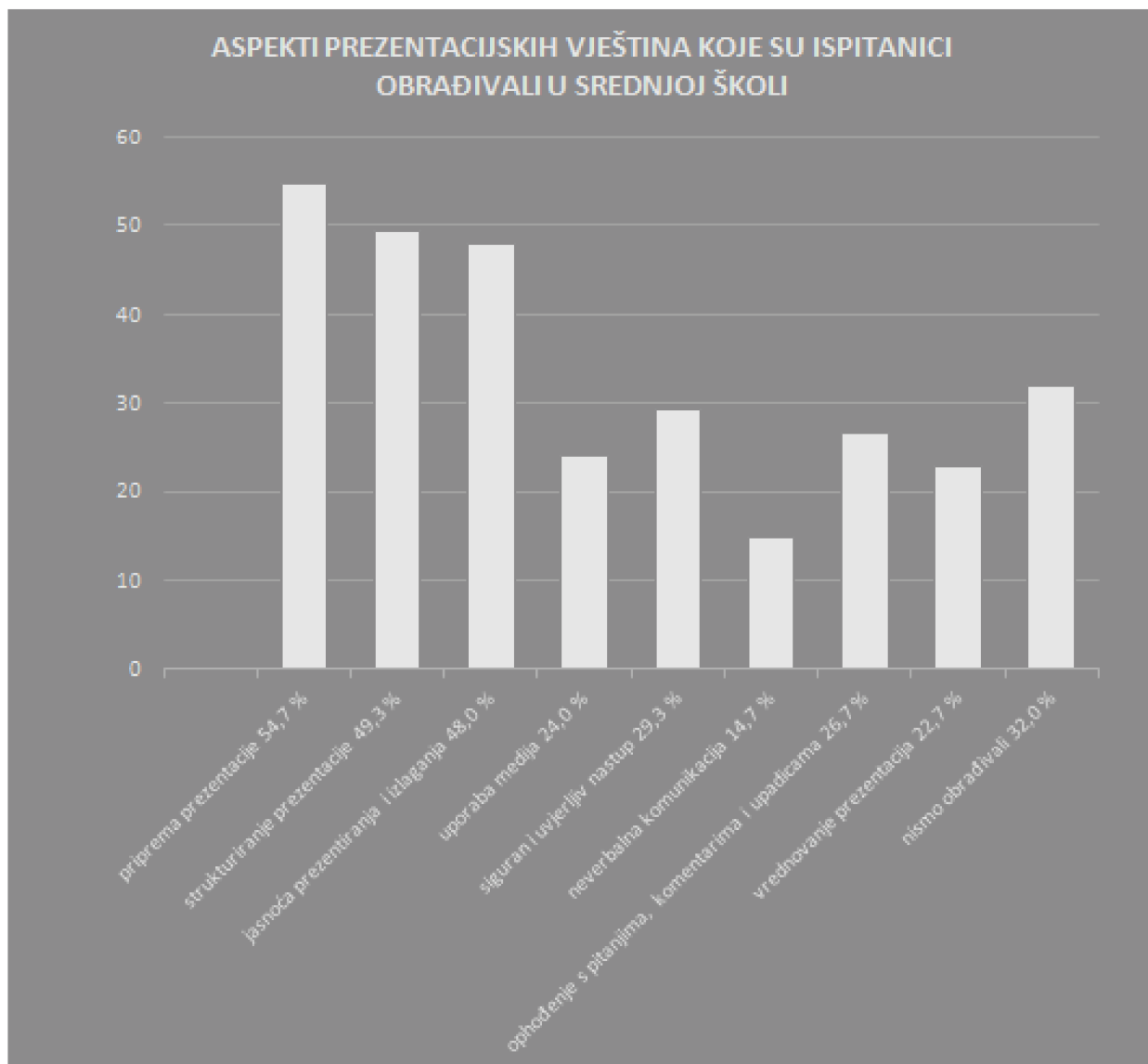
Nešto manje od jedne četvrtine ispitanika (22,7 %) nikada nije prezentiralo na materinskom jeziku u srednjoj školi, a često ili redovito prezentiralo je 14,7 % ispitanika. Rijetko je prezentiralo 29,3 % ispitanika, a ponekad 33,3 % ispitanika. Ispitanici su na materinskom jeziku u srednjoj školi najčešće prezentirali na nastavi hrvatskoga jezika i književnosti, biologije, zemljopisa i strukovnih predmeta (vidi sliku 7). Skupina *strukovni predmeti* obuhvaća predmete karakteristične za pojedine strukovne škole, kao što su poštanski promet, telekomunikacijski promet, organizacija poslovanja putničke agencije, medijske tehnologije, e-marketing, poduzetništvo i slično. Skupina *ostali predmeti* odnosi se na predmete koje su ispitanici naveli jednom ili dvaput: matematiku, fiziku, vjeronauk, likovnu kulturu i etiku.

Slika 7. Predmeti na kojima su ispitanici prezentirali na materinskom jeziku u srednjoj školi



Aspekti prezentacijskih vještina koje su ispitanici obrađivali u srednjoj školi prikazani su na slici 8.⁵ Na prvom je mjestu pripremanje prezentacija s 54 %, a slijede strukturiranje prezentacija s 49,3 % i jasnoća prezentiranja s 48 %. Najmanje pozornosti bilo je posvećeno neverbalnoj komunikaciji (14,7 %), a 32 % ispitanika odgovorilo je da u srednjoj školi nije obrađivalo aspekte prezentacijskih vještina.

Slika 8. Aspekti prezentacijskih vještina koje su ispitanici obrađivali u srednjoj školi

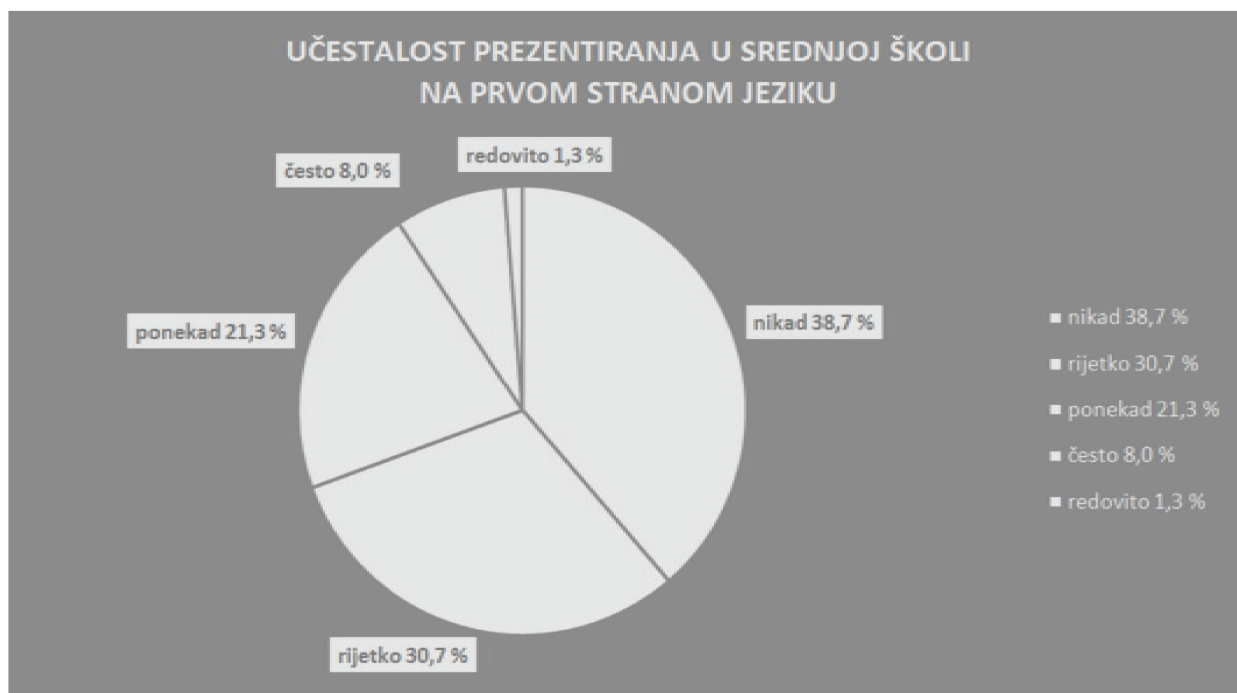


Ispitanici su prezentacijske vještine u srednjoj školi najčešće obrađivali na nastavi hrvatskoga jezika i književnosti te informatike.

U srednjoj školi čak 38,7 % ispitanika nikada nije prezentiralo na prvom stranom jeziku, a manje od 10 % ispitanika prezentiralo je često ili redovito (vidi sliku 9), dok na drugom stranom jeziku nikada nije prezentiralo 73,3 % ispitanika, jedan je ispitanik prezentirao često, a nitko od ispitanika nije prezentirao redovito na drugom stranom jeziku. (vidi sliku 10).

⁵ Ukupan broj dobivenih odgovora veći je od ukupnog broja ispitanika jer je na ovo pitanje bilo moguće odabrati više odgovora, odnosno aspekata prezentacijskih vještina koje su ispitanici obrađivali u srednjoj školi.

Slika 9. Učestalost prezentiranja u srednjoj školi na prvom stranom jeziku



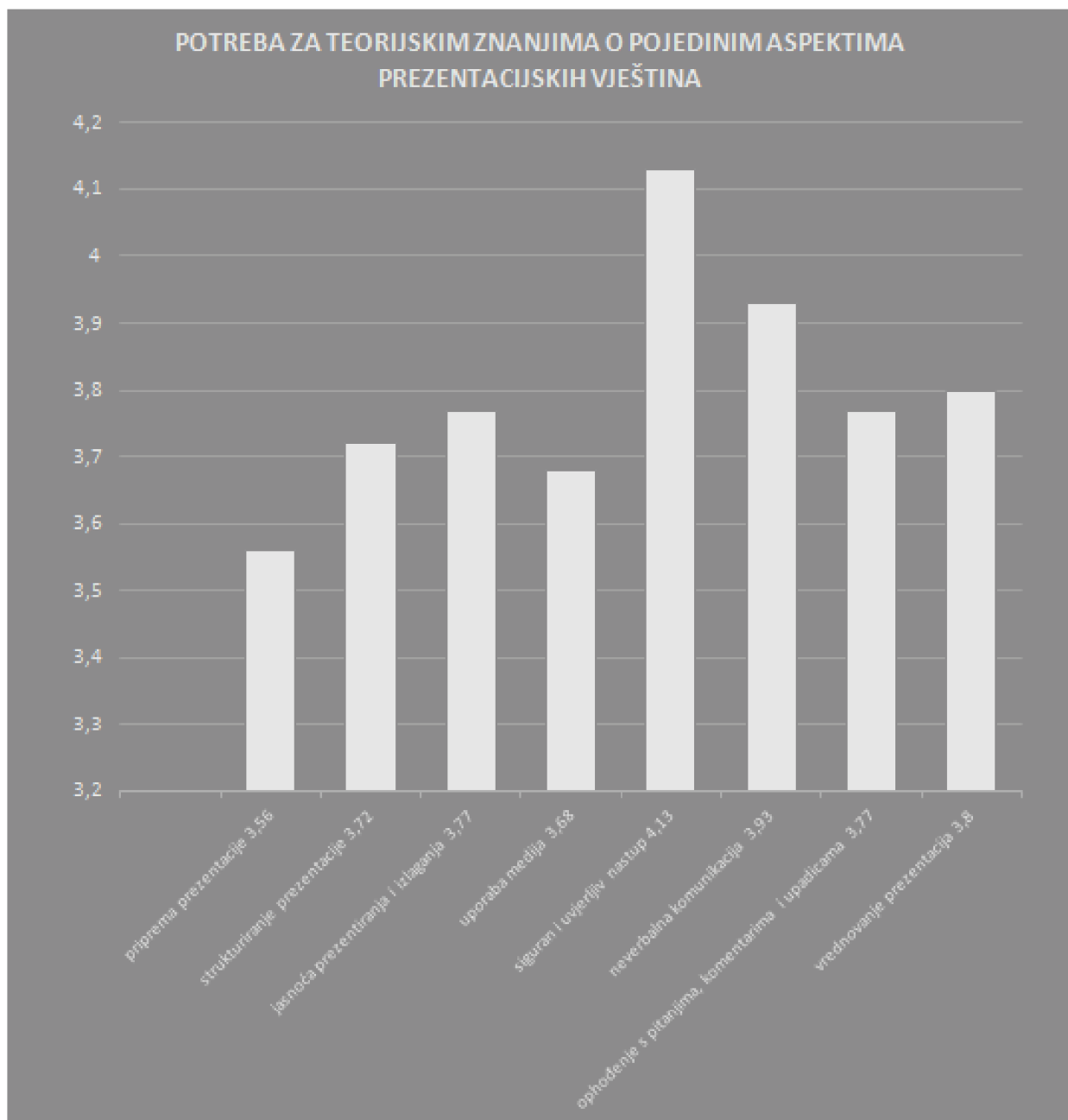
Slika 10. Učestalost prezentiranja u srednjoj školi na drugom stranom jeziku



Slika 11. prikazuje odgovore ispitanika o tome u kojoj su im mjeri potrebna teorijska znanja o pojedinim aspektima prezentacijskih vještina, dok slika 12. prikazuje odgovore ispitanika o tome u kojoj im je mjeri potrebno uvježbavanje pojedinih aspekata prezentacijskih

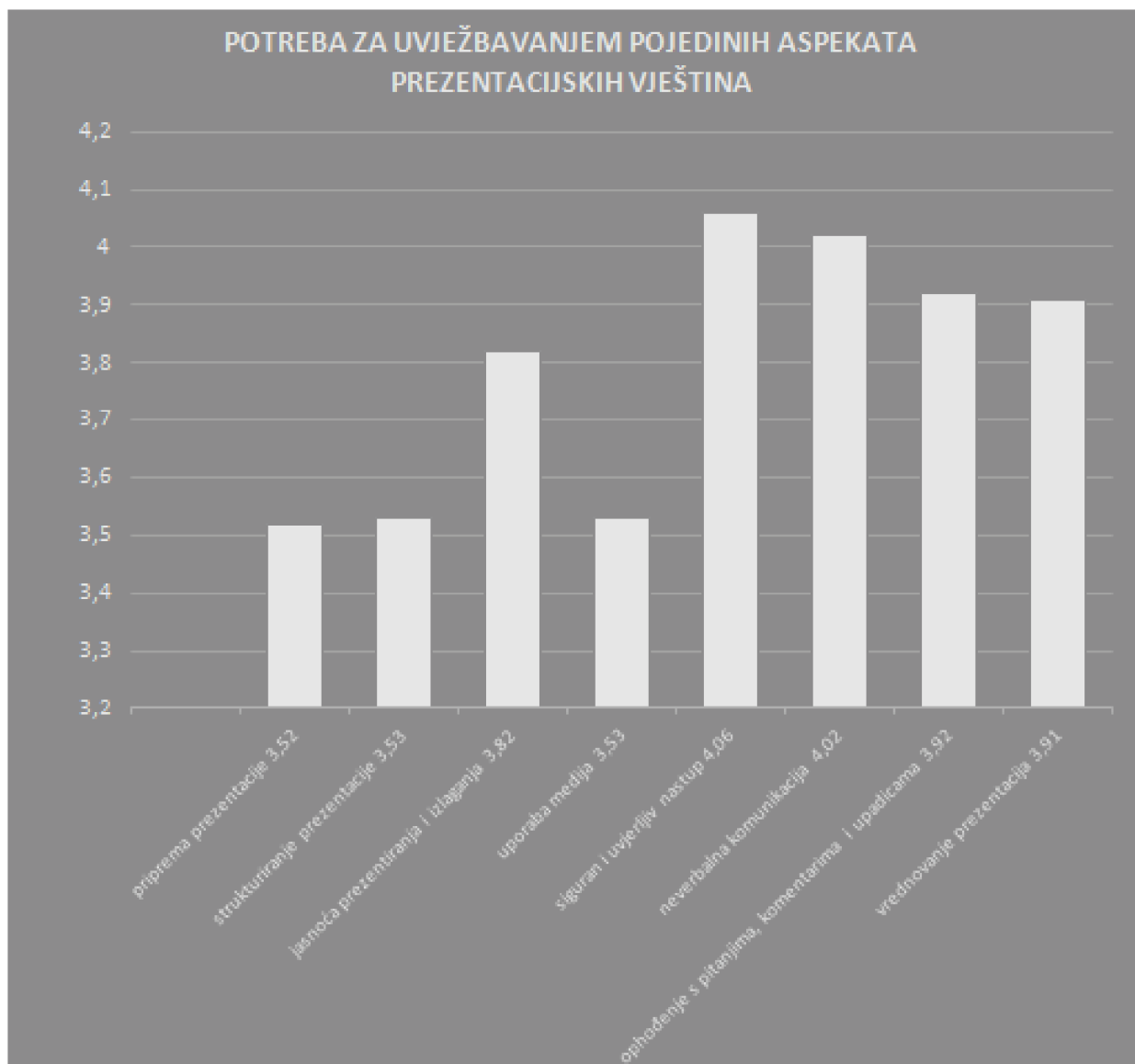
vještina.⁶ Ispitanici najpotrebnijim smatraju teorijska znanja o sigurnom i uvjerljivom nastupu (4,13) i neverbalnoj komunikaciji (3,93) te smatraju kako im je najpotrebnije uvježbavanje upravo tih aspekata, uvježbavanje sigurnoga i uvjerljivoga nastupa (4,06) i neverbalne komunikacije (4,02).

Slika 11. Potreba za teorijskim znanjima o pojedinim aspektima prezentacijskih vještina



Slika 12. Potreba za uvježbavanjem pojedinih aspekata prezentacijskih vještina

⁶ Riječ je o prosječnoj vrijednosti na ljestvici od 1 do 5, gdje 1 znači uopće nije potrebno, 2 minimalno potrebno, 3 djelomično potrebno, 4 potrebno, a 5 izrazito potrebno.



Većina ispitanika smatra kako je prezentacijske vještine potrebno obrađivati i uvježbavati u osnovnoj školi (68 %), srednjoj školi (85,3 %) i u okviru visokoškolskoga obrazovanja (88 %), što je prikazano u tablici 1.

Tablica 1. Potreba za obrađivanjem i uvježbavanjem prezentacijskih vještina

	da	ne	ovisi	ne znam
viši razredi osnovne škole	68 %	8 %	9,3 %	14,7 %
srednja škola	85,3 %	4 %	4 %	6,7 %
visokoškolska razina	88 %	0 %	5,3 %	6,7 %

U tablicama 2. i 3. prikazani su odgovori ispitanika na pitanje u kojoj mjeri obrađivanje i uvježbavanje različitih aspekata prezentacijskih vještina pripada nastavi stranoga jezika.⁷ Tablica 2. odnosi se na nastavu stranih jezika u osnovnim školama, a tablica 3. na nastavu stranih jezika u srednjim školama.

Tablica 2. Odgovori na pitanja u kojoj mjeri obrađivanje i uvježbavanje pojedinih aspekata prezentacijskih vještina spada u nastavu stranog jezika u višim razredima osnovne škole

	obrađivanje	uvježbavanje
priprema prezentacije	2,18	2,17
strukturiranje prezentacije	2,1	2,16
jasnoća prezentiranja i izlaganja	2,26	2,26
uporaba medija	2,09	2,06
siguran i uvjerljiv nastup	2,28	2,26
neverbalna komunikacija	2,17	2,17
ophođenje s pitanjima, komentarima i upadicama	2,21	2,04
vrednovanje prezentacija	2,2	2,13

Tablica 3. Odgovori na pitanja u kojoj mjeri obrađivanje i uvježbavanje pojedinih aspekata prezentacijskih vještina spada u nastavu stranog jezika u srednjoj školi

	obrađivanje	uvježbavanje
priprema prezentacije	2,48	2,37
strukturiranje prezentacije	2,48	2,4
jasnoća prezentiranja i izlaganja	2,53	2,53
uporaba medija	2,4	2,4
siguran i uvjerljiv nastup	2,51	2,49
neverbalna komunikacija	2,41	2,48
ophođenje s pitanjima, komentarima i upadicama	2,48	2,41
vrednovanje prezentacija	2,45	2,41

Ispitanici smatraju kako obrađivanje i uvježbavanje različitih aspekata prezentacijskih vještina djelomično spada u nastavu stranih jezika u osnovnim i srednjim školama, a među aspektima koje je potrebno obrađivati i uvježbavati u nastavi stranoga jezika ističu se jasnoća prezentiranja i izlaganja te siguran i uvjerljiv nastup.

⁷ Riječ je o prosječnoj vrijednosti na ljestvici od 1 do 3, gdje 1 ne pripada, 2 djelomično pripada, a 3 pripada.

RASPRAVA

PREZENTACIJSKE VJEŠTINE U VIŠIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE NA MATERINSKOM JEZIKU

Na osnovi rezultata prikazanih u prethodnom dijelu rada možemo zaključiti kako većina ispitanika u višim razredima osnovne škole nije imala često priliku prezentirati na materinskom jeziku (vidi grafikon 1). Smatramo da je izrazito visok postotak onih koji u višim razredima osnovne škole nisu nikada prezentirali (32 %), a izrazito nizak postotak onih koji su često (10,7 %) ili redovito (1,3 %) prezentirali na materinskom jeziku. Valja istaknuti kako je Hrvatski jezik i književnost po učestalosti tek četvrti (vidi grafikon 2) na listi predmeta u sklopu kojih su ispitanici prezentirali, a nitko od ispitanika nije naveo Informatiku kao predmet u sklopu kojega su prezentirali. Nadalje, više od polovice ispitanika (52 %) nije u višim razredima osnovne škole obrađivalo prezentacijske vještine, dok je u onih ispitanika koji su ih obrađivali naglasak bio na pripremanju prezentacije, strukturiranju prezentacije te jasnoći prezentiranja i izlaganja (vidi grafikon 3). Rezultati istraživanja ukazuju na nesklad između predmeta u okviru kojih su ispitanici prezentirali i predmeta u okviru kojih su obrađivali prezentacijske vještine u višim razredima osnovne škole. Iako je Hrvatski jezik i književnost relativno nisko na ljestvici predmeta po učestalosti prezentiranja (vidi grafikon 2), a nitko od ispitanika nije naveo Informatiku kao predmet u sklopu kojeg su prezentirali, upravo su Hrvatski jezik i književnost te Informatika predmeti u okviru kojih su ispitanici najčešće obrađivali prezentacijske vještine u višim razredima osnovne škole. Moguće je da je navedeni nerazmjer u slučaju Hrvatskoga jezika i književnosti dijelom uvjetovan količinom gradiva koju je potrebno obraditi u sklopu predmeta, zbog čega ne preostaje dovoljno vremena za praktično uvježbavanje obrađenoga gradiva. U prilog tom objašnjenju govori i činjenica kako je istraživanje provedeno u okviru znanstvenoga projekta *Evaluacija nastavnih programa i razvoj modela kurikuluma za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj* pokazalo da više od polovice učenika smatra da je gradivo Hrvatskoga jezika i književnosti previše opsežno, odnosno da uče previše gradiva, po čemu se Hrvatski jezik u smislu opterećenosti izdvaja od ostalih predmeta (Marušić, 2006). Mogući su razlozi nerazmjera na Informatici: (i) da je naglasak na tehničkim aspektima prezentiranja, a ne na praktičnom uvježbavanju i (ii) da nisu sve škole adekvatno opremljene za potrebe uvježbavanja prezentacijskih vještina. U prilog zadnje navedenom razlogu govore i rezultati istraživanja o uvjetima rada i zadovoljstvu nastavnika uvjetima rada u osnovnim školama koji su pokazali kako više od četvrtine nastavnika opremljenost školskih kabineta smatra vrlo lošom (10,8 %) ili lošom (18,3 %), dok samo njih 8 % opremljenost smatra vrlo dobrom (Baranović, 2006). Rezultati o učestalosti prezentiranja i obrađivanja prezentacijskih vještina u višim razredima osnovnih škola dobiveni ovim istraživanjem ukazuju da se prezentacijskim vještinama u višim razredima osnovne škole ne posvećuje dovoljno pozornosti. Navedeno je u skladu s istraživanjem koje je provela Marušić (2006) iz kojega je razvidno kako 22,4 % učenika nikad, a 50,5 % učenika rijetko, dio gradiva prezentira na nastavi.

PREZENTACIJSKE VJEŠTINE U VIŠIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE U OKVIRU NASTAVE STRANIH JEZIKA

Usporedimo li podatke dobivene ovim istraživanjem o učestalosti prezentiranja na materinskom jeziku u višim razredima osnovne škole (vidi grafikon 1) s podacima o učestalosti prezentiranja na stranom jeziku u višim razredima osnovne škole (vidi grafikone 4. i 5), vidljivo je kako se uvježbavanju prezentacijskih vještina u nastavi stranoga jezika posvećuje znatno manje pozornosti. Smatramo kako je zabilježen iznimno visok postotak onih koji nisu nikada prezentirali na prvom (60 %) i drugom stranom jeziku (77,35 %). Razumljivo je da na početku učenja i poučavanja stranoga jezika postoji čitav niz znanja i vještina koje je potrebno obrađi-

vati i usvojiti te kako prezentacijske vještine nisu i ne bi trebale biti u središtu pozornosti, no rezultati provedenoga istraživanja ukazuju kako situacija nije znatno bolja ni u srednjoj školi kada učenici dosegnu višu razinu znanja stranoga jezika, o čemu će biti riječi u nastavku ovoga dijela rada. Vidljiva je i razlika u učestalosti prezentiranja na prvom i na drugom stranom jeziku u korist prvoga stranog jezika. Engleski je jezik kod 92 % ispitanika u osnovnoj školi bio prvi strani jezik. Svi ispitanici koji kao prvi strani jezik nisu imali engleski, već neki drugi strani jezik (njemački, talijanski ili ruski), nisu nikada prezentirali na prvom stranom jeziku u višim razredima osnovne škole. Većina ispitanika koja je u osnovnoj školi imala drugi strani jezik učila je njemački jezik (62 %), a slijede talijanski (17,4 %), engleski (12,4 %) i francuski (8,2 %). Više od dvije trećine ispitanika koji su učili njemački kao drugi strani jezik nisu nikada prezentirali na njemačkom jeziku, dok je više od dvije trećine ispitanika koji su imali engleski kao drugi strani jezik u višim razredima osnovne škole prezentiralo na engleskom jeziku. Navedeno ukazuje na postojanje poveznice između učestalosti prezentiranja na stranom jeziku i stranoga jezika koji se uči. Dobiveni rezultati govore u prilog tome kako se u sklopu nastave njemačkoga kao stranoga jezika znatno rjeđe prezentira nego u sklopu nastave engleskoga kao stranoga jezika. Razlozi mogu biti višestruki te uključuju: (i) različite tradicije i načine poučavanja navedenih jezika, (ii) razliku u razini znanja i komunikacijskih kompetencija učenika u navedenim jezicima te (iii) razliku u tipološkoj strukturi navedenih jezika te time uvjetovanu zahtjevnost i količinu gradiva koju je potrebno obraditi i uvježbavati. Za potvrđivanje rezultata dobivenih ovim istraživanjem o učestalosti prezentiranja na engleskom i njemačkom kao stranom jeziku te za utvrđivanje razloga postojanja navedenih razlika potrebno je provesti opsežnije istraživanje na većem uzorku ispitanika.⁸

PREZENTACIJSKE VJEŠTINE U SREDNJOJ ŠKOLI NA MATERINSKOM JEZIKU

Dobiveni podatci pokazuju kako su ispitanici na materinskom jeziku češće prezentirali u srednjoj nego u osnovnoj školi, no kao što je vidljivo iz tablice 4., nije riječ o značajnim razlikama.

Tablica 4. Učestalost prezentiranja na materinskom jeziku u višim razredima osnovne škole i u srednjoj školi

	viši razredi osnovne škole	srednja škola
nikad	32 %	22,7 %
rijetko	30,7 %	29,3 %
ponekad	25,3 %	33,3 %
često	10,7 %	8 %
redovito	1,3 %	6,7 %

Postotak od 22,7 % ispitanika koji nisu nikad prezentirali na materinskom jeziku u srednjoj školi smatramo previsokim, dok postotak od samo 6,7 % ispitanika koji su u srednjoj školi redovito prezentirali na materinskom jeziku smatramo nedostatnim. Za razliku od osnovne škole, ispitanici su u srednjoj školi najčešće prezentirali na nastavi Hrvatskoga jezika i

⁸ S obzirom na razmjerno mali broj ispitanika koji su kao strani jezik učili ruski, talijanski, francuski ili španjolski, nije moguće utvrditi povezanost između navedenih jezika i učestalosti prezentiranja na stranom jeziku.

književnosti, a visoko je zastupljena i skupina *strukovni predmeti* (vidi grafikon 7). Veliki broj ispitanika koji je pohađao strukovne srednje škole naveo je kako se uglavnom prezentiralo na stručnim predmetima da bi se dobila bolja ocjena. Aspekte prezentacijskih vještina ispitanici su, kao i u osnovnoj školi, najčešće obrađivali na nastavi Hrvatskoga jezika i književnosti te Informatike, no Informatika ponovno nije na popisu predmeta na kojima su ispitanici uvijek bavili prezentacijske vještine (vidi grafikon 7), što ukazuje da bi trebalo pronaći način kako u sklopu nastave Informatike više vremena i pozornosti posvetiti uvježbavanju prezentacijskih vještina, odnosno onih aspekata prezentacijskih vještina koje ponajprije spadaju u nastavu informatike.

PREZENTACIJSKE VJEŠTINE U SREDNJOJ ŠKOLI U OKVIRU NASTAVE STRANIH JEZIKA

Usporedimo li učestalost prezentiranja na prvom stranom jeziku u višim razredima osnovne škole i u srednjoj školi, vidljivo je da su ispitanici na prvom stranom jeziku češće prezentirali u srednjoj školi.

Tablica 5. Učestalost prezentiranja na prvom stranom jeziku u višim razredima osnovne škole i u srednjoj školi

	viši razredi osnovne škole	srednja škola
nikad	60 %	38,7 %
rijetko	24 %	30,7 %
ponekad	9,4 %	21,3 %
često	5,3 %	8 %
redovito	1,3 %	1,3 %

Iz tablice 5. vidljivo je da nema značajnih razlika te da je postotak ispitanika koji su u srednjoj školi na prvom stranom jeziku prezentirali često ili redovito (9,35 %) neznatno veći od onih koji su to činili u osnovnoj školi (6,7 %). Smatramo izrazito visokim postotak ispitanika (38,7 %) koji u srednjoj školi nikada nisu prezentirali na prvom stranom jeziku. Ispitanici su na prvom stranom jeziku najčešće prezentirali o aktualnim temama ili temama po vlastitom izboru, a nešto rjeđe o američkoj povijesti, književnosti engleskoga govornog područja općenito i djelima koje su imali za lektiru. Navedeno je u skladu s prijedlogom modela za razvijanje prezentacijskih vještina u nastavi stranih jezika, odnosno njemačkoga kao stranoga jezika, koji preporuča da učenici prezentiraju o temama koje su im bliske i poznate jer je iskustvo pokazalo da, ponajprije na samom početku uvježbavanja prezentacijskih vještina, učenici najuspješnije i najuvjerljivije prezentiraju upravo o takvim temama (Miškulin Saletović, 2015).

Još su manje razlike između postotka ispitanika koji su na drugom stranom jeziku prezentirali u osnovnoj školi i u srednjoj školi.

Tablica 6. Učestalost prezentiranja na drugom stranom jeziku u višim razredima osnovne škole i u srednjoj školi

	viši razredi osnovne škole	srednja škola
nikad	77,3 %	73,3 %
rijetko	16 %	13,4 %
ponekad	4 %	12 %
često	2,7 %	1,3 %
redovito	0 %	0 %

Riječ je o više od dvije trećine ispitanika koji u osnovnoj i srednjoj školi nisu nikada prezentirali na drugom stranom jeziku. Nadalje, postotak onih koji su često prezentirali, manji je od 3 % u osnovnoj školi, odnosno od 2 % u srednjoj školi, a nitko od ispitanika na drugom stranom jeziku nije redovito prezentirao ni u osnovnoj ni u srednjoj školi. Najviše ispitanika koji u srednjoj školi nikada nisu prezentirali na drugom stranom jeziku učilo je njemački kao drugi strani jezik (72,9 %), a zatim slijede talijanski s 19,1 % te francuski, španjolski i engleski s ukupnim postotkom zastupljenosti od 7,8 %. Dobiveni rezultati ponovno ukazuju na povezanost između stranoga jezika, odnosno stranih jezika koji su ispitanici učili i učestalosti prezentiranja na tim stranim jezicima. Uz prethodno navedena objašnjena za razlike u učestalosti prezentiranja na prvom i drugom stranom jeziku u višim razredima osnovne škole, odnosno između engleskoga i njemačkoga jezika, mogući razlog znatno rjeđega prezentiranja na drugom stranom jeziku može biti manji broj nastavnih sati predviđenih za drugi strani jezik. S druge pak strane, grupe za drugi strani jezik često su manje od grupa za prvi strani jezik, što vjerujemo ostavlja dovoljno prostora za uvježbavanje prezentacijskih vještina, ako su aspekti prezentacijskih vještina sastavni dio nastavnoga plana te ako nastavnici stranih jezika posjeduju znanja o prezentacijskim vještinama i svijest o njihovoj važnosti i ulozi u nastavi stranih jezika. Uzimajući u obzir razinu znanja i stupanj jezično-kognitivnoga razvoja djece u osnovnoj školi, dijelom je razumljivo da se prezentacijskim vještinama u višim razredima osnovne škole na stranom jeziku nije posvećivalo puno pozornosti, no smatramo kako bi prezentacijske vještine, odnosno određeni aspekti prezentacijskih vještina trebali biti zastupljeni u nastavi stranih jezika u srednjoj školi. Prema *Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike* prezentiranje spada u produktivne govorne vještine, a razrađen je i primjer ljestvice što je potrebno znati na svakoj od razina jezičnoga umijeća (Europarat, 2001).

POTREBA ZA PRAKTIČNIM ISKUSTVIMA I TEORIJSKIM ZNANJIMA O PREZENTIRANJU

Odgovori ispitanika upućuju na veliku potrebu za teorijskim znanjima o prezentacijskim vještinama i njihovu uvježbavanju (vidi grafikone 11. i 12). Ispitanici najpotrebnijim smatraju teorijska znanja i uvježbavanje sigurnoga i uvjerljivoga nastupa te neverbalne komunikacije, što su aspekti prezentacijskih vještina kojima je prema dobivenim rezultatima u višim razredima osnovne škole i u srednjoj školi bilo posvećeno razmjerno malo pozornosti. Zamjetna je i ujednačenost odgovora ispitanika na pitanje u kojoj su im mjeri potrebna teorijska znanja o pojedinim aspektima prezentacijskih vještina. Ispitanici su potrebu za uvježbavanjem pojedinih aspekata prezentacijskih vještina procijenili nešto nižom od potrebe za teorijskim znanjima o pojedinim aspektima, osim u slučaju jasnoće prezentiranja i izlaganja, gdje je potreba za uvježbavanjem nešto veća od potrebe za teorijskim znanjima. Uzimajući u obzir činjenicu da je

riječ o studentima stručnih studija i da je jedna od temeljnih preporuka za razvijanje prezentacijskih vještina ta da vježba čini majstora (Fitzherbert, 2014; Thiele, 2013), ovakvi se odgovori ispitanika mogu smatrati iznenađujućima, no s obzirom na rezultate istraživanja koji pokazuju da ispitanici smatraju kako nisu stekli dovoljno znanja o prezentacijskim vještinama, razumljivo je da su im najprije potrebna određena teorijska znanja i smjernice kako bi ih na osnovi toga mogli vježbati. Nadalje, velika većina ispitanika smatra kako je prezentacijske vještine potrebno obrađivati i uvježbavati u višim razredima osnovne škole, u srednjoj školi i u okviru visokoškolskoga obrazovanja, a taj je postotak najniži za osnovne škole (68 %), a najviši za visokoškolsko obrazovanje (88 %). Objašnjenja o razlozima za obrađivanje i uvježbavanje prezentacijskih vještina različita su za više razrede osnovne škole i srednje škole. Razlozi koje ispitanici navode za više razrede osnovne škole mogu se podijeliti u tri osnovne skupine: (i) stjecanje samopouzdanja, suzbijanje treme i poticanje kreativnosti, (ii) lakše usvajanje od malih nogu i (iii) postavljanje temelja za budućnost, dok u objašnjenima za srednje škole prevladava pragmatični razlog pripreme za daljnje školovanje te buduću privatni i profesionalni život. Izrazito veliki postotak ispitanika koji smatraju da je prezentacijske vještine potrebno obrađivati i uvježbavati na visokoškolskoj razini može se objasniti i time što je riječ o studentima visokoškolske ustanove za komunikacijski menadžment kojima su prezentacijske vještine ključne u profesionalnom radu, što potvrđuju i objašnjena ispitanika koja u većini slučajeva naglašavaju važnost prezentacijskih vještina u poslu.⁹

Odgovori ispitanika na pitanja o tome koje aspekte prezentacijskih vještina treba obrađivati i uvježbavati u okviru nastave stranih jezika u višim razredima osnovne škole i u srednjoj školi vrlo su ujednačeni, u smislu da nema velikih razlika između pojedinih aspekata i da su razlike između obrađivanja i uvježbavanja minimalne, a za pojedine aspekte nisu ni zabilježene (vidi tablice 2. i 3). Dobiveni rezultati pokazuju da ispitanici smatraju kako obrađivanje i uvježbavanje prezentacijskih vještina u većoj mjeri spada u nastavu stranih jezika u srednjim školama. Navedeno je u skladu s odgovorima ispitanika na pitanja o potrebama za teorijskim znanjima i uvježbavanjem prezentacijskih vještina. Među aspektima ističu se jasnoća prezentiranja i izlaganja te siguran i uvjerljiv nastup, a visoko na ljestvici aspekata je i neverbalna komunikacija kojoj je, sukladno rezultatima istraživanja u višim razredima osnovne škole i srednjoj školi, bilo posvećeno malo pozornosti. Aspekti koji se ističu s obzirom na potrebu za obrađivanjem i uvježbavanjem u nastavi stranih jezika dijelom su u skladu s modelom za razvijanje prezentacijskih vještina u nastavi stranoga jezika koji predlaže Miškulin Saletović (2015) koja smatra kako naglasak treba biti na strukturiranju prezentacije, jasnoći izlaganja i prezentiranja te ophođenju s pitanjima, komentarima i upadicama.

Istraživanjem je potvrđena prva hipoteza kako ispitanici nemaju dovoljno teorijskih znanja o prezentacijskim vještinama i praktičnih iskustava s prezentiranjem. Druga hipoteza, prema kojoj ispitanici smatraju da im je uvježbavanje prezentacijskih vještina potrebnije od teorijskih znanja o tome, nije potvrđena jer dobiveni rezultati pokazuju kako su im uvježbavanje i teorijska znanja potrebna gotovo u jednakoj mjeri. Potvrđena je i treća hipoteza, tj. ispitanici smatraju da obrađivanje i uvježbavanje prezentacijskih vještina djelomično spada u nastavu stranih jezika.

⁹ Ispitanici ističu da su prezentacijske vještine „srž svega“, „potrebne kako bi se obavljali budući poslovi“, „preduvjet na tržištu rada“, da se „u današnje vrijeme podrazumijevaju kao i znanje engleskog jezika“ i slično.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Provedeno istraživanje pokazalo je kako ispitanici imaju malo teorijskih znanja o prezentacijskim vještinama i malo praktičnoga iskustva s prezentiranjem, dok dio ispitanika nikada u višim razredima osnovne škole i u srednjoj školi nije prezentirao na materinskom jeziku i/ili obrađivao različite aspekte prezentacijskih vještina. Nadalje, ispitanici su iskazali veliku potrebu za teorijskim znanjima i uvježbavanjem prezentacijskih vještina te velika većina smatra da obrađivanje i uvježbavanje prezentacijskih vještina spada u nastavne programe za više razrede osnovne škole, srednje škole i visokoškolske ustanove. Uz navedeno, ispitanici također smatraju da prezentacijske vještine dijelom spadaju i u nastavu stranih jezika. Dobiiveni se rezultati mogu promatrati i u širem kontekstu slabije verbalne kompetencije generacija koje odrastaju u digitalnoj eri.

Na osnovi rezultata provedenoga istraživanja i važnosti prezentacijskih vještina na tržištu rada, smatramo kako bi obrađivanju i uvježbavanju prezentacijskih vještina trebalo posvetiti više pozornosti u višim razredima osnovne škole, u srednjoj školi i na visokoškolskim ustanovama. Potrebno je osmisliti programe i načine kako različite aspekte prezentacijskih vještina uključiti u nastavni plan i program, odnosno na koje aspekte staviti naglasak i u okviru kojih predmeta te ispitati postoje li i druge mogućnosti, primjerice radionice o prezentiranju, gostujuća predavanja i slično. Također, učenicima i studentima treba omogućiti više prilika za prezentiranje na materinskom i stranom jeziku, i to ne samo u okviru redovne nastave nego i u drugim prigodama (vijeća učenika, izvannastavne aktivnosti i slično). Treba raditi i na osvježavanju važnosti prezentacijskih vještina u nastavnika i profesora te jačati njihove kompetencije u tom području. Što se stranih jezika tiče, bez obzira na stavove ispitanika o tome kako bi sve aspekte prezentacijskih vještina gotovo ravnomjerno trebalo obrađivati i uvježbavati u nastavi stranih jezika, preporučljivo je na osnovi ishoda učenja za strane jezike i *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike* odrediti koji aspekti prezentacijskih vještina trebaju biti u središtu pozornosti u nastavi stranoga jezika.

Prijedlozi za daljnja istraživanja uključuju provođenje ovoga ili sličnoga istraživanja na uzorku studenata različitih studijskih smjerova iz društveno-humanističkoga, prirodoslovnoga, biomedicinskoga, biotehničkoga, tehničkoga, umjetničkoga i interdisciplinarnoga područja. Usto je potrebno ispitati stavove nastavnika i profesora o prezentacijskim vještinama te njihove kompetencije u navedenom području. Budući da je istraživanje ukazalo na značajne razlike u učestalosti obrađivanja i uvježbavanja prezentacijskih vještina u nastavi engleskoga jezika i u nastavi ostalih stranih jezika, ponajprije njemačkoga jezika, bilo bi korisno istražiti uzroke i razloge postojanja tih razlika.

LITERATURA

- Baranović, B. (2006). Nastavni programi iz perspektive nastavnika i učitelja. U B. Baranović (urednik), *Nacionalni kurikulum za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj – različite perspektive* (str. 97–174). Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja.
- Europarat (2001). *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen*. Straßburg: Europarat.
- Fitzherbert, N. (2014). *Die perfekte Präsentation, Erfolgreich im Beruf mit den Erkenntnissen der Wahrnehmungspsychologie*. München: Ariston Verlag.
- Franck, N. (2012). *Gekonnt referieren. Überzeugend präsentieren, Ein Leitfaden für die Geistes- und Sozialwissenschaften*. Wiesbaden: Springer.

- Gravells, A. (2010). *Delivering Employability Skills in the Lifelong Learning Sector*. Exeter: Learning Matters Ltd.
- Hind, D.W.G. i Moss, S. (2005). *Employability Skills*. Sunderland: Business Education Publishers Ltd.
- Kres, M. (2007). *Integriertes Employability-Management: Arbeitsmarktfähigkeit als Führungsaufgabe*. Bern: Haupt Verlag Ag.
- Kišiček, G. i Stanković, D. (2014). *Retorika i društvo*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Kreggenfeld, U. (2012). *Präsentorik, Erfolgreiches Präsentieren für Trainer und Dozenten*. Berlin: Cornelsen Verlag.
- Marušić, I. (2006). Nastavni programi iz perspektive učenika. U B. Baranović (urednik), *Nacionalni kurikulum za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj – različite perspektive* (str. 175–213). Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja.
- Miškulin Saletović, L. (2015) Vorschlag eines Modells zur Förderung der Präsentationsfähigkeiten im DaF-Unterricht. U I. Horvatić Bilić i R. Miljenić (urednik) *XXIII. Internationale Tagung Präsentations- und Kommunikationstechniken in einem innovativen DaF-Unterricht – Motivationsförderung, KDVinfo 24(46/47)* (str. 18–26). Zagreb: Kroatischer Deutschlehrerverband.
- Reynolds, G. (2011). *Presentation Zen: Simple Ideas on Presentation Design and Delivery*. Berkeley: New Riders.
- Skoko, B. (2006). *Priručnik za razumijevanje odnosa s javnošću: knjiga eseja i praktičnih uputa za snalaženje u jednome od najpoželjnijih zanimanja današnjice*. Zagreb: Millenium promocija.
- Thiele, A. (2013). *Präsentieren ohne Stress, Wie Sie Lampenfieber in Auftrittsfreude verwandeln*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag.

Study on the Presentation Skills of Croatian Communication Management Students

Abstract: Presentation skills are part of almost all academic and professional settings because it is necessary to communicate with colleagues, associates and business partners on various occasions. University graduates especially are expected to possess adequate knowledge on presenting, as well as presentation skills. In some professions and lines of business, such as public relations for example, presentation skills belong to essential skills necessary to successfully perform one's tasks and obligations. The paper examines: (i) the level of practical experience in and theoretical knowledge of presentations skills and (ii) attitudes on the needs for practical experience in and theoretical knowledge of presentations skills of communication management students, while particular attention is devoted to the role of foreign language classes in acquiring and teaching presentation skills. The research was conducted in April 2016 on a sample of 75 undergraduate and graduate communication management students. The results have shown that students do not possess sufficient knowledge on and practical experience in presenting, while, on the other hand, students express a strong need for theoretical knowledge and for practicing presentation skills, both in their mother tongue and as part of foreign language classes. Practical recommendations and possible further lines of research on this subject matter are presented at the end of the paper.

Keywords: communication management students, foreign language classes, higher grades of primary school, presentation skills, secondary school

Studie zu Präsentationsfähigkeiten von kroatischen Studierenden des Studiengangs Kommunikationsmanagement

Zusammenfassung: Präsentationsfähigkeiten sind ein Teil von fast jedem akademischen und beruflichen Umfeld, weil ein Bedarf nach Kommunikation bei verschiedenen Gelegenheiten mit Kollegen, Mitarbeitern und Geschäftspartnern besteht. Besonders von hochgebildeten Menschen wird erwartet, dass sie über entsprechende Kenntnisse und Fähigkeiten im Bereich Präsentation verfügen. In bestimmten Branchen und Berufen, wie beispielsweise in der Öffentlichkeitsarbeit, zählen Präsentationsfähigkeiten zu den grundlegenden Fähigkeiten, die erforderlich sind, um den Beruf erfolgreich ausüben zu können. Der Beitrag untersucht: (i) das Niveau der praktischen Erfahrungen und der theoretischen Kenntnisse im Bereich Präsentation sowie (ii) die Einstellungen der kroatischen Studierenden des Studiengangs Kommunikationsmanagement zum Bedarf nach praktischen Erfahrungen und theoretischen Kenntnissen im Bereich Präsentation, wobei das Augenmerk auf die Rolle des Fremdsprachenunterrichts beim Unterrichten und Erwerben der Präsentationsfähigkeiten gelegt wird. Die Untersuchung wurde im April 2016 an einer Stichprobe von 75 Studierenden des Vordiplom- und Diplomstudiums von Kommunikationsmanagement durchgeführt. Die Ergebnisse haben gezeigt, dass die Befragten nicht über ausreichende Kenntnisse und genug Erfahrung im Bereich Präsentation verfügen, während die Befragten einen großen Bedarf geäußert haben, theoretische Kenntnisse und praktische Erfahrungen im Bereich Präsentation sowohl in der Muttersprache als auch im Fremdsprachenunterricht zu erwerben. Am Ende des Beitrags werden Empfehlungen für die Praxis und weitere Forschungsdesiderate dargestellt.

Schlüsselbegriffe: Fremdsprachenunterricht, Präsentationsfähigkeiten, Mittelschule, Studierende des Studiengangs Kommunikationsmanagement, höhere Klassen der Grundschule